

พุทธ : โสย ไอ้ไข่วัดเจดีย์กับกระบวนการกลายเป็นสินค้า

Buddhism : Superstition Ai Khai Wat Chedi with Commodification

บุญยิ่ง ประทุม

Boonying Pratum

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง พุทธ : โสย ไอ้ไข่วัดเจดีย์กับกระบวนการกลายเป็นสินค้า ซึ่งได้นำเสนอเกี่ยวกับการเข้ามาของความเชื่อเรื่องผี ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช บริบทเชิงพื้นที่ เรื่องเล่า ตำนานของไอ้ไข่วัดเจดีย์ กระบวนการกลายเป็นสมัยใหม่และการกลายเป็นสินค้าท่ามกลางกระแสของสังคมยุคปัจจุบันที่เน้นความเป็นวัตถุนิยม บริโภคนิยม ซึ่งไอ้ไข่วัดเจดีย์มีเรื่องเล่าประวัติที่มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย คือความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผี พิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ผนวกรวมกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา นำมาวิเคราะห์กับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเป็นสมัยใหม่และกระบวนการกลายเป็นสินค้า เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวกับกระบวนการ ที่มา การสร้างสัญลักษณ์ พิธีกรรม ความเชื่อและการจัดการความศรัทธาบนฐานของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับไอ้ไข่วัดเจดีย์ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ พิธีกรรม การบนบานสานกล่าว การสร้างวัตถุมงคล การแก้บน พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่ทางจิตวิญญาณและนำไปสู่กระบวนการกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : พุทธศาสนา; โสยศาสตร์ ; กระบวนการกลายเป็นสินค้า

Abstract

Academic Article on Buddhism : Superstition Ai Kha Wat Chedi with Commodification, Which has presented about the entry of beliefs about ghosts, Brahmanism, Buddhism in Nakhon si thammarat province Spatial context, legendary story of Ai khai wat chedi The process of becoming modern and commodification in the midst of today's society that focuses on consumerism, which has a story that is linked to the traditional beliefs of the Thai people. Is the belief in respect to spirits The rituals of Brahmanism combined with the Buddhist doctrine. Analyzed with social science theories. In terms of history, religion, modernity, and commodification In order to see the social phenomena regarding the process, origin, symbolism, rituals, beliefs and faith management based on the culture related to Ai khai wat chedi, whether beliefs, rituals, ceremonies The creation of sacred objects and votive offerings to sacred areas spiritual space and lead to the commodification of cultural.

Keywords : Buddhist; Superstition; Commodification

บทนำ

บทความวิชาการนี้ เป็นความพยายามของผู้เขียนที่จะมุ่งสร้างความเข้าใจ มุมมองเชิงวิชาการเกี่ยวกับประวัติการเข้ามาของการนับถือผี ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อมโยงกับบริบทเชิงพื้นที่ เรื่องเล่า ตำนานของไอ้ไข่วัดเจดีย์ และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีความผูกโยงกับความเชื่อและพิธีกรรม การแก้บน การขอได้ไหว้รับ สัญลักษณ์ของสิ่งของการแก้บน ตลอดจนถึงกระบวนการกลายเป็นสมัยใหม่และการกลายเป็นสินค้า ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอในเชิงวิชาการ จากเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ ตำรา เรื่องเล่าของชุมชน ตลอดจนถึงบทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผี พราหมณ์ พุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ในประเทศอินเดียมีพัฒนาการของความเชื่อเรื่องเทพเจ้าจากยุคก่อนประวัติศาสตร์สืบทอดในกลุ่มชนพื้นเมืองซึ่งมีลักษณะคล้ายศาสนาผีในอุษาคเนย์ แล้วเกิดการผสมผสานกับแนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้าอื่นๆเมื่อมีการอพยพเข้ามาของชาวอารยัน โดยใช้วิธีการสร้างเทวดำเนินเพื่อดุคกลืนเทพพื้นเมืองเหล่านั้น ในเวลาต่อมามีการพัฒนาแนวคิดทางปรัชญาทำให้ผีพื้นเมืองเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้าและพระเป็นเจ้าในที่สุดแต่ความเป็นผีพื้นเมืองก็ยังสามารถดำรงอยู่จนถึงปัจจุบันในรูปของนิยายสาคตะและตันตระ เมื่อศาสนาพราหมณ์จากอินเดียเข้ามาในอุษาคเนย์และสยามในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 5-8 ก็ได้เข้ามาประสานกับศาสนาผีพื้นเมืองโดยง่ายจากความใกล้เคียงกันด้านภูมิหลังทางความเชื่อและทำหน้าที่รับใช้กษัตริย์เพื่อส่งเสริมพระราชอำนาจ โดยใช้สัญลักษณ์และพิธีกรรมของพราหมณ์ในด้านความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา ได้มีการเคลื่อนย้ายเทพเจ้าพราหมณ์เข้าสู่ระบบจักรวาลวิทยาของพุทธศาสนา คือการลดสถานะของพระเจ้าลงเป็นเทพตามคติพุทธโดยมีสถานะต่ำกว่าพระพุทธเจ้า ส่วนความสัมพันธ์กับศาสนาผีพื้นเมืองเทวนิยมอินเดียถูกรวบจากศาสนาผีโดยนำสัญลักษณ์และพิธีกรรมไปในความเชื่อแบบผีทำให้เทพเจ้ากลายเป็นผีในระบบความเชื่อเดียวกันและทำให้ผีเดิมมีลักษณะที่ยิ่งใหญ่ขึ้น การเข้ามาของศาสนาฮินดูระลอกใหม่ในพุทธศตวรรษที่ 25 - 26 ทำให้เกิดการแบ่งเป็นศาสนพราหมณ์ของพื้นเมืองและศาสนาฮินดูของอินเดีย ซึ่งจะนำแนวคิดใหม่ๆคือแนวคิดเรื่องพุทธาวตารอันจะนำพระพุทธเจ้าเข้ามาสู่จักรวาลวิทยาของฮินดูโดยสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างพระพุทธเจ้ากับเทพเจ้า และเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากความเป็นเทพเจ้าไปสู่ความเป็นพระเจ้าในศาสนา พื้นที่ของ

ศาสนาฮินดูกลายเป็นพื้นที่ใหม่ของศาสนาผีทั้งยังคงใช้สัญลักษณ์และพิธีกรรมของฮินดูในลักษณะเดิมและมีความซับซ้อนขึ้น (คมกฤษ อุยเต็กเค่ง, 2561)

ส่วนบริบทสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมา เรียกว่า “อาราม” จนมาถึงสมัยอยุธยา ลพบุรี จึงปรากฏใช้คำว่าวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นหน้าตาและแสดงความมั่งคั่งของชุมชน เนื่องด้วยคนแต่โบราณไม่นิยมแสดงความโอ้อวดในเรื่องส่วนตัว จึงแสดงออกผ่านการสร้างวัดหรือการทำบุญแทน ผู้ที่ได้รับการยอมรับในสังคม คือคนที่ถ่อมตนแต่ใจบุญสุนทาน วัดในช่วงแรกไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวจากชุมชน ในพื้นที่โบราณสถานแสดงให้เห็นว่าวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนมาตั้งแต่ในอดีต และรัฐกับวัดและวัดกับสังคมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ผู้คนในแถบประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อันเป็นช่วงเวลาที่รัฐสนับสนุนให้มีการสร้างทั้งวัดหลวงและวัดราษฎร์ขึ้นทั่วราชอาณาจักร วัดไม่เพียงแต่จะมีบทบาทในการสร้างบูรณาการทางวัฒนธรรมให้ผู้คนมีสำนึกร่วมกันในการเป็นคนไทยได้บรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ หากยังทำให้พุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิตของคนไทยโดยทั่วไปอีกด้วย (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2560) และบริบทของจังหวัดนครศรีธรรมราชตามประวัติศาสตร์ของผู้คนมีความเชื่อมโยงกับศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธซึ่งจากการสืบค้นความเป็นมาของนครศรีธรรมราช จากหลักฐาน โบราณคดี และประวัติศาสตร์ พบว่ามีภูมิหลังอันยาวนานนับตั้งแต่ยุคหินกลาง ในราว 8,350-11,000 ปีที่ล่วงมา จากหลักฐานมีการพบเครื่องหินที่มีตัวขวานยาวใหญ่ (บางคนเรียกว่าระนาดหิน) ที่อำเภอนาทาสา ในยุคโลหะ ได้พบหลักฐานทางโบราณคดี คือ กลองมโหระทึกสำริด 2 ใบ ที่บ้านเกตุกาย ตำบลท่าเรือ อำเภอมือง และที่คลองคุดด้วน อำเภอดวาง นอกจากนี้ในบริเวณพื้นที่อำเภอสิลขลปัจจุบันยังมีร่องรอยโบราณสถาน และโบราณวัตถุเกี่ยวเนื่องในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุดในนครศรีธรรมราช เช่น พระพุทธรูปสำริด ศิลปะแบบอมราวดีของอินเดีย และเศียรพระพุทธรูป ศิลปะแบบคุปตะอินเดีย เป็นต้น (ชัยวัฒน์ ศรีแก้ว, 2560) จากหลักฐานเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า นครศรีธรรมราชได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมมาจากอินเดียอย่างมากมาย ทั้งในด้านศาสนา ความเชื่อ อักษร ภาษา ประเพณี และการปกครองจนกลายเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมของจังหวัด นครศรีธรรมราชมาถึงปัจจุบัน

บริบทเชิงพื้นที่ เรื่องเล่าและตำนานไอ้ไข่วัดเจดีย์

วัดเจดีย์ ตั้งอยู่ที่ หมู่ 7 ตำบลฉลอง อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เคยเป็นวัดร้างที่เชื่อกันว่า วัดเจดีย์เป็นวัดที่ชาวบ้านนิยมไปกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์ภายในวัดกันเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน เป็นวัดโบราณสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีตำนานเล่าขานกันมาว่าเป็นวัดที่หลวงปู่ทวด เคยพำนักอยู่ เชื่อว่าหลวงปู่ทวดได้ออกเดินธุดงค์ แสงบุญไปตามเส้นทางเดินจากกรุงศรีอยุธยา ไปเมืองนครศรีธรรมราชในสมัยนั้น ได้เดินทางผ่านตำบลฉลอง ได้หยุดพำนักอยู่ที่นั่นเป็นระยะเวลาหนึ่งและได้สร้างเจดีย์เล็กๆ ไว้เป็นอนุสรณ์ขึ้นที่วัดนี้ ช่วงเวลาที่หลวงปู่ทวดมาพำนักอยู่นั้น ได้มีศิษย์วัดคนหนึ่งชื่อไอ้ไข่ เมื่อหลวงปู่ทวดสร้างเจดีย์เสร็จแล้ว ท่านได้เดินธุดงค์ต่อไปที่อื่น และสั่งให้ไอ้ไข่เป็นผู้ดูแลวัดและเจดีย์แทนร่วมกับชาวบ้าน ต่อมาไอ้ไข่ได้ถึงแก่กรรมในวัด เมื่อยังเป็นเด็กอยู่วัดโบราณไม่หลงเหลือร่องรอยให้เห็น มีเพียงซากปรักหักพังของเจดีย์อยู่เพียงเท่านั้น ต่อมาเมื่อชาวบ้านเข้าไปพบจึงเรียกว่าวัดเจดีย์ ตามหลักฐานที่ได้พบเห็น การบูรณะวัดเจดีย์เริ่มจากพ่อท่านคือ พ่อท่านคง ได้เข้ามาอยู่จำพรรษาระยะเวลาหนึ่ง ต่อมาพ่อท่านเทิ้ม หรือพระครูเจดีย์ภักธิรักษ์จากวัดเขาคาเข้ามาบูรณะ ได้มีการจัดพิธีทำบุญให้ทานไฟและก่อสร้างถาวรวัตถุอื่นๆ ตามกำลังวัดเจดีย์ จึงได้เจริญพัฒนาขึ้นตามลำดับ

ครั้งหนึ่ง พระครูชลคุณาธาร อดีตเจ้าคณะอำเภอสิชล ได้ไปจำวัดในโบสถ์ตอนกลางคืน ท่านรู้สึกว่ามีมือเล็กๆ เขกหัวท่านเล่นทั้งคืน รบกวนจนท่านไม่ได้นอน เช้าวันรุ่งขึ้นจึงได้สอบถามชาวบ้านในละแวกนั้น ทราบว่าเป็นโอปปาติกะของไอ้ไข่เด็กวัดเจดีย์ในอดีตนั่นเอง ซึ่งชาวบ้านในละแวกนั้นได้ยินกิตติศัพท์และพบเห็นกันมานานแล้ว แต่ไม่สามารถหาข้อสรุปได้ว่า มีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร และเข้าใจว่าน่าจะเป็น โอปปาติกะของอดีตเจ้าอาวาสแต่กาลก่อนรูปใดรูปหนึ่ง จึงเรียกว่า “ท่านวัดเจดีย์” แต่ขัดแย้งกับสิ่งที่ทุกคนได้พบเห็นว่าศักดิ์สิทธิ์นั้น เป็นเพียงเด็กตัวเล็กๆ มิได้เป็นพระสงฆ์แต่อย่างใดและที่ตำบลฉลองในขณะนั้น มีผู้มีวิชาอาคมแก่กล้าผู้หนึ่ง นามว่า ผู้ใหญ่เที่ยง ได้รับฉายาจากชาวบ้านว่า “เที่ยงหักเหล็ก” เพราะสามารถหักเหล็กได้ด้วยมือเปล่า มีคนเคยเห็นผู้ใหญ่เที่ยงเด็ดหัวตะปูออกง่ายปานเด็ดถั่ววง และผู้ใหญ่เที่ยงเป็นศิษย์เขาอ้อ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นตักศิลาแห่งภาคใต้ เป็นรุ่นพี่ของขุนพันธรักษ์ราชเดช บุคคลที่สร้างจิตคามรามเทพอันลือลั่น ผู้ใหญ่เที่ยงมีเพื่อนรักอยู่คนหนึ่งซึ่งเป็นศิษย์สำนักเขาอ้อเหมือนกันชื่อ อาจารย์แดง บ้านอยู่โมคลาน ท่าศาลา ซึ่งเป็นบุคคลที่ขุนพันธรักษ์ให้ความเคารพมาก เคยมีเพื่อนผู้ใหญ่เที่ยงอยากลองของเอามิตพราให้ผู้ใหญ่เที่ยงหักแต่ ผู้ใหญ่เที่ยงไม่ได้หักแต่กลับบิฑให้คมพราักลับไปอยู่ด้านหลัง ทำให้

มีดพร้าดำนั่นใช้งานไม่ได้ ครั้งหนึ่งผู้ใหญ่เที่ยงได้ไปร่วมงานศพชาวบ้านและภายในงานได้มีคนมาพูดจา ยั่วโทสะท่าน ผู้ใหญ่เที่ยงโมโหมาก แต่กลับไม่ได้ทำอะไรบุคคลนั้น ผู้ใหญ่เที่ยงได้เดินออกมาข้างนอกและเตะต้นแก้วเป็นการระบายอารมณ์ต้นแก้ว ได้ขาด 2 ท่อน เหมือนกับของมีคมฟันขาด และผู้ใหญ่เที่ยงได้ห้ามลูกหลานเรียนวิชาของตนเพราะถ้ายึดถือไม่เคร่งครัด จริ่งจะทำกินไม่ขึ้น และเป็นอีกหนึ่งที่มีญาณพิเศษที่สามารถติดต่อกับไอ้ไข่ได้ ผู้ใหญ่เที่ยงได้แกะรูปไอ้ไข่ตามที่ตนได้พบเห็นและตามคำบอกเล่าของชาวบ้าน จากต้นตะเคียนทองคู่ หมายถึง ต้นตะเคียนทองที่มีลำโคนต้นเดียวแต่มีลำต้นแตกแขนงเป็น 2 ต้น ซึ่งเป็นต้นไม้ในตำราที่นำมาใช้ทำเป็นเครื่องรางของขลัง ต้นตะเคียนทองคู่นี้หายากมาก เมื่อผู้ใหญ่เที่ยงได้ต้นตะเคียนทองคู่นี้มาแล้วก็จึงลงมือทำพิธีแกะรูปไอ้ไข่ เท่าขนาดจริง จนแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2525 เมื่อได้รูปแกะสลักไอ้ไข่แล้วผู้ใหญ่เที่ยงก็ได้ทำพิธีทางไสยศาสตร์สะกด เรียกวิญญาณ ไอ้ไข่มาอยู่ในรูปแกะสลัก และได้ตั้งเอาไว้ที่วัดเจดีย์นั่นเอง โดยไม่มีศาลาอย่างที่เห็นในปัจจุบัน และเศษไม้ที่เหลือจากการแกะสลักนั้นผู้ใหญ่เที่ยงได้นำไปลอยกลางทะเลลึกหรือ ที่เรียกกันว่าสะดือทะเล ใกล้เคียงกับพิธีการสร้างจุฑามารามเทพของขุนพันธ์ฯ ซึ่งที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะท่านทั้งสองต่างเป็นศิษย์เขาอ้อเหมือนกัน การประกอบพิธีกรรมจึงใกล้เคียงกัน ต่อมาได้มีคนทีเดือดร้อนในเรื่องราวต่างๆ มาบนบานศาลกล่าวให้ไอ้ไข่ช่วยปรากฏว่าเรื่องราวที่ขอได้รับการปัดเป่าลงแทบทุกเรื่องราวปาฏิหาริย์ทำให้ ศรัทธาที่มีต่อ ไอ้ไข่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี โดยดูได้จากจำนวนผู้คนเข้ามากราบไหว้บูชาหรือบนบานศาลกล่าวเพิ่มขึ้นตลอด งานบุญทอดกฐินประจำปี จะมีผู้คนมาร่วมงานจนล้นวัดทุกครั้ง เรียกว่ารลไม่มียี่จอตต้องเดินเข้าวัดเป็นกิโลเมตร และทางวัดก็ได้เตรียมข้าวหลามไว้เลี้ยงผู้คนเข้ามาทำบุญที่วัด ทางวัดต้องใช้ไม้เป็นรถบรรทุกสลับล่อกันเลย ใช้ข้าวเหนียวเกือบ 100 ถัง มะพร้าวกว่า 2,000 ลูก พลังศรัทธาที่มีต่อไอ้ไข่ยิ่งใหญ่แค่ไหน จากการถามข้อมูลชาวบ้านได้ความว่า ผู้ใหญ่เที่ยงใช้ต้นตะเคียน 1 โคน 2 ต้น แกะเป็นรูปไอ้ไข่แล้วทำพิธีอย่างถูกต้องทุกอย่างมีพิธีเบิกเนตรเรียกดวงวิญญาณ ต้นตะเคียนที่ว่าอยู่ที่วัดพระโขนง โดยเศษไม้ที่เหลือผู้ใหญ่เที่ยงเก็บหมด แล้วเอาไปลอยทะเล ผู้ใหญ่เที่ยงเป็นศิษย์ผู้พี่ขุนพันธ์ฯ เก่งเรื่องคาถาอาคม ไอ้ไข่ดีเรื่องไก่ชน ใครเอาไก่ไปชนถ้าได้บนไอ้ไข่นั้นเรื่องแพ้ไม่มี อีกอย่างหนึ่งเรื่องของสุญหายมักจะได้คืน มีอยู่ครั้งหนึ่งลุงเขียน ชูเพ็งควายหลุด ลุงเขียนก็เลยพูดบอกให้ไอ้ไข่ช่วย สักพักควายที่หลุดก็เดินกลับมายืนอยู่ที่ข้างบ้าน ลุงเขียนจึงเข้าไปจับและพูดว่า “ไม่ต้องไอ้ไข่หรอก กูเองก็ได้” ปรากฏว่าควายได้คืนสลัดเชือกจนจุมูกขาดหลุดไปอีกครั้ง แต่ครั้งนี้ควายตัวนั้นก็ไม่หวนกลับมาอีกเลย เมื่อถึง พ.ศ.2526 พระอาจารย์

เพิ่มได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูเจติยาภิรักษ์ ในการเตรียมฉลองสมณศักดิ์ ท่านได้เตรียมจัดทำของที่ระลึกแจกชาวบ้าน และเห็นว่าชาวบ้านแถบนี้เชื่อถือศรัทธาบนบานศาลกล่าวเด็กวัดมาก จึงได้คิดทำเหรียญรูปเด็กวัดแบบที่ผู้ใหญ่เที่ยง เมืองอินทร์ได้แกะสลักไม้ไว้ และตั้งชื่อว่าเหรียญไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์ โดยไปทำเหรียญ ณ โรงงานขลุ่ย กรุงเทพมหานคร โดยมี พระสิริสุทัศน์ธรรมาภรณ์ (พระมหาสุพจน์) แห่งวัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือในการดำเนินการซึ่งได้สร้างเหรียญจำนวนหนึ่ง ปริมาณค่อนข้างน้อย เพราะถือเป็นเหรียญไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์รุ่นแรก

การสร้างเหรียญไอ้ไข่เด็กวัดเจดีย์รุ่นแรก ปี พ.ศ.2526 หลังจากนำเหรียญมาจาก กรุงเทพมหานคร ก็ได้ประกอบพิธีกรรมพุทธาภิเษก เทวาภิเษก และมีการนั่งปรกเป็นพิเศษโดย พระครูอมรสุตคุณ (ทวี จันทโชโต) อดีตเจ้าอาวาสวัดศิลาชลเขต ร่วมกับผู้ใหญ่เที่ยง เมืองอินทร์ โดยนำเหรียญไอ้ไข่ใส่บาตรพระ พระครูอมรสุตคุณกับผู้ใหญ่เที่ยง เมืองอินทร์ นั่งคนละด้านของบาตรพระ หันหน้าเข้าหาบาตรพระ มีการสวดพระคาถา 108 คาบ มีผู้นำหน้าที่จุดเทียนขณะปลุกเสก 108 เล่ม เป็นการปลุกเสกของพระเกจิอาจารย์ที่เคร่งครัดในพระวินัยเป็นเลิศ ร่วมกับจอมขมังเวทย์แห่งแผ่นดินสีล เหรียญไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์จึงมากไปด้วยพลังอย่างยิ่ง จากรูปแกะสลักไม้ที่เรียกไอ้ไข่ และข้อความในเหรียญที่เรียกไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์ชาวบ้านก็เรียกตาม คำว่า เด็กวัดก็เริ่มเลือนไป และเมื่อเหรียญรุ่นแรกเป็นที่นิยมมากขึ้นชื่อเสียงของไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์ ก็ขยายพื้นที่มากขึ้นเรื่อยๆ มีบุคคลต่างถิ่นเข้ามาในวัดมากขึ้น ประเพณีของการบนบานศาลกล่าวก็มากขึ้นเรื่อยๆ จากเดิมจะนิยมบนบานเกี่ยวกับเรื่องสัตว์และสิ่งของสูญหายเป็นส่วนใหญ่ ก็มาบนบานเกี่ยวกับการเล่นการพนัน การเดินทาง โชคลาภ การค้าขาย จนปัจจุบันบนบานแม้เรื่องการแข่งขัน การสอบบรรจุ การสมัครงาน การโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง เรียกได้ว่าบนบานทุกชนิดที่ตนเองต้องการ ถือว่าไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์ช่วยได้ “บนได้ ไหวรับ” จนเมื่อพระครูเจติยาภิรักษ์ได้ออกจากวัดเจดีย์ไปสร้างวัดสระสี่มุม ก็ได้มีการสร้างเหรียญไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์อีกครั้ง ขณะเดียวกันวัดเจดีย์ได้แต่งตั้งพระอธิชาเป็นเจ้าอาวาสได้มีการพัฒนาวัดต่อเนื่อง และมีการสร้างวัดมุงคลไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์ในปี พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นที่นิยมมาก ชื่อเสียงของไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์ ก็เผยแพร่อย่างรวดเร็วไปทั่วประเทศ รวมถึงคนไทยที่อยู่ต่างประเทศ (ประวัติวัดเจดีย์, 2562) ดังนั้น ความเชื่อแบบวิญญานนิยมซึ่งได้พัฒนาการแยกย่อยออกมาเป็นความเชื่อเกี่ยวกับ วิญญานในธรรมชาติ วิญญานของบรรพบุรุษ วิญญานเป็นพลังที่สามารถถ่ายทอดไปยังวัตถุของขลัง และวิญญานกลายเป็น

สัญลักษณ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ และวิญญาณที่สามารถสื่อสารกับโลกมนุษย์โดยมีคนเป็นสื่อกลางทำให้เกิดพิธีกรรมการเช่นสรวงบูชา (ธีระพงษ์ มีไธสง,2560) และวัดเจดีย์ ไอ้ไข่ถือว่าเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณของผู้คนที่มีความเชื่อและความศรัทธาโดยทั่วไป และที่สำคัญในเชิงวิชาการทางคติชนวิทยา ตำนานและความเชื่อ ตลอดจนพิธีกรรมเกี่ยวกับไอ้ไข่นั้นเป็นประเพณีประติษฐานที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ไอ้ไข่ไม่ได้แก่จากทางการค้าพาณิชย์ดังเช่น องค์พระจุลฑามารามเทพ ที่จะดลบันดาลให้ผู้บูชาท่านได้รับมรรคผลด้านการค้าจากการบูชา แต่ไอ้ไข่มีจุดเด่นอยู่ที่การเป็นบุคคลธรรมดาสามัญชน “ผู้ให้” และ “ผู้ปลื้มเพื่อคนอื่น” คุณสมบัติของไอ้ไข่จริงแท้จะเป็นเช่นไรไม่มีใครทราบได้ แต่ที่แน่นอน ตำนาน ความเชื่อ และพิธีกรรมเกี่ยวกับไอ้ไข่สื่อสารให้เห็นความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านในทุกวันนี้ว่า พวกเขาไม่ได้ต้องการอภิไธยใด ๆ มาดลบันดาลแบบอภิไธยที่คนนครศรีธรรมราชเคยต้องการจากองค์จุลฑามารามเทพ พวกเขาต้องการแค่คนที่มีความตั้งใจที่รู้จักเพื่อแผ่คนอื่น และรู้จักเสียสละตนเพื่อคนอื่น ๆ บ้างก็เท่านั้น (พิเชษฐ แสงทอง,2562) จนกระทั่งเกิดกระบวนการสร้างเป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมก่อให้เกิดเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณในชุมชนวัดเจดีย์

พื้นที่ทางจิตวิญญาณ : การสร้างสัญลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรม

บริบทของความเชื่อและพิธีกรรมในด้านที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผนวกรวมความเชื่อและพิธีกรรมของการนับถือผี ความเชื่อทางศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ นั้นในพื้นที่ภาคใต้ (พรศักดิ์ พรหมแก้ว,2544) ได้สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้ไว้ว่า ความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่มีมาอย่างช้านานและอยู่ในสังคมทุกภูมิภาคและวิเคราะห์แบ่งผีเป็น 3 ประเภทคือ ผีชั้นสูงหรือผีดีได้แก่เจ้าพ่อเทพ และผีชั้นกลางหรือผีกำกึ่งดีร้าย ได้แก่ผีประจำทรัพยากรธรรมชาติ ผีประจำทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ผีประจำบ้านเมืองและถิ่นที่อยู่อาศัย ผีบรรพบุรุษ ผีวีรบุรุษ เป็นต้น และ ผีชั้นต่ำหรือผีร้าย แบ่งเป็นผีร้ายที่มีอยู่ในธรรมชาติทั่วไปและผีร้ายที่อยู่ในรก และความเชื่อเรื่องผีของชาวไทยพุทธภาคใต้เป็นมูลเหตุให้เกิด “พิธีกรรม” ที่เกี่ยวข้องในลักษณะต่างๆ เพื่อเป็นการเช่นสรวงบูชา และวิงวอนให้ผีที่ตนนับถือได้ช่วยเหลือตนให้พ้นจากเหตุร้ายต่างๆและดลบันดาลให้ชีวิตประสบแต่ความสุขความเจริญ สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา นอกจากนั้นยังได้แบ่งพิธีกรรมเกี่ยวกับกับนับถือผีออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต เนื่องจากผีเป็นสัญลักษณ์เชิงอำนาจที่เน้น

ความหมายมากกว่าความจริง ดังนั้นความเชื่อและพิธีกรรมการนับถือผีของชาวพุทธภาคใต้จึงเข้ามามีบทบาทในสังคมตั้งแต่เกิดจนตายและการจัดระเบียบทางสังคมในหลายลักษณะได้แก่ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ บทบาทเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างขวัญและกำลังใจ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างพลังอำนาจของบุคคล และบทบาทเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเสี่ยงทาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศลักษณ์ ทองขาว ที่ทำวิจัยเรื่อง ความเชื่อทางจิตวิญญาณทวดที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น (Tuat spiritual beliefs that influence local culture) เป็นการศึกษาวัฒนธรรมรากความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง “ทวด” อันเป็นวิญญาณนิยม (Animism) ที่มีส่วนผสมของความเชื่อ (Beliefs) มานา (Mana) หรือรากความเชื่อ เรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ (Totemism) อันส่งผลให้เกิดรูปแบบทางความนึกคิด รูปแบบทางความเชื่อของผู้คนภายในพื้นที่ศึกษาอันน่าสนใจยิ่ง ถือเป็นการอนุรักษ์รากความเชื่อของบรรพชนมิให้สูญสลายหายไปกับกาลเวลา (ศศลักษณ์ ทองขาว, 2561) และการดำเนินกิจกรรมทางความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชุมชนโดยการขับเคลื่อนผ่านองค์กรทางสังคม (Social Organization) ซึ่งเป็นพลังสาธารณะหรือพลังมวลชนที่มีบทบาททางสังคมเป็นความเข้มแข็ง แข็งแกร่ง จนเป็นสถาบันสังคมที่สามารถขับเคลื่อนองคาพยพต่าง ๆ ในสังคมด้วยแนวทางทางค่านิยม ความเชื่อ จึงมีกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ในรูปแบบของประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา พิธีกรรม พิธีการต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะควบคุมพฤติกรรม และเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนในสังคมของคน จำนวนมาก (ปัญญา เลิศไกร, 2562) ตลอดจนการกลายเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณ (Spiritual Space) ซึ่งนักคิดที่สนใจศึกษาเรื่องตำนานต่างมองว่า ตำนานเป็นเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Narrative) และนักวิชาการคนสำคัญในการนำเสนอกรอบแนวคิดพื้นที่ที่สำคัญคือ (Henri Lefebvre, 1990) ได้จำแนกความหมายของพื้นที่ผ่านแนวคิด Third-space โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภท คือ พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางจิตวิญญาณ และพื้นที่ทางสังคม ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่ได้มองเป็นเพียงพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมอื่นๆ ในหลายด้าน ทั้งทางการเมือง สังคม ศาสนา ความเชื่อ ตลอดจนเพศภาวะ (ปฐม หงส์สุวรรณ, 2556) ซึ่งอาณาบริเวณของวัดเจดีย์หรือสถานที่ตั้ง ไร่ไข่เต๋กวัดเจดีย์ถือว่าเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณ (Spiritual Space) ถือว่าเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมและการสร้างศรัทธาและความเชื่อของผู้คนโดยทั่วไปที่เข้ามาในพื้นที่ที่ตั้งไร่ไข่เต๋กวัดเจดีย์ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อและพิธีกรรมการขอได้ให้ไว้รับ

ความเชื่อและพิธีกรรม “ขอได้ ไหว้รับ”

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันด้วยการที่นักธุรกิจชาวฮ่องกงได้มาบนบานเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจและแก้บนด้วยประทัด 8 ล้านนับเป็นเงินรวมกว่า 6 แสนบาทตลอดจนถึงเจ้าของแผงทุเรียนจากจังหวัดชุมพรนำทุเรียนจำนวน 6,000 กิโลกรัมมาแก้บนไอ้ไข่วัดเจดีย์ เป็นต้น จนถึงปัจจุบันมีเหตุการณ์ที่บ่งบอกถึงความเชื่อและศรัทธาต่อไอ้ไข่วัดเจดีย์ เช่น ปรากฏการณ์ที่เกิดกับตัวบุคคล ซึ่งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐออนไลน์ ได้ทำการสัมภาษณ์และลงข่าวว่า “เปิดตัว ป้าจิว เพื่อนซี้ “ไอ้ไข่ วัดเจดีย์” เล่าปาฏิหาริย์ กุมารเทพ” ซึ่งได้กล่าวถึง ปาฏิหาริย์ ไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์ ว่า นางชีจิว โจนฤทธิ์ หรือ ป้าจิว อายุ 60 ปี ชาวอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นชาวบ้านในพื้นที่ใกล้กับวัดเจดีย์ และได้รับการยอมรับว่าเป็นเพื่อนสนิทที่มักจะคุยเล่น หยอกล้อกับวิญญาณไอ้ไข่มาตลอดหลายสิบปี เปิดเผยว่า จริงๆ แล้วไม่มีใครรู้ว่าไอ้ไข่เป็นลูกเต้าเหล่าใคร ไม่ได้มาอยู่เป็นตัวเป็นตน แต่มาอยู่วัดโดยวิญญาณ อย่างไรก็ตาม ตนมาช่วยงานในวัด เวลาที่มีพิธี เช่น ไหว้ไอ้ไข่ ซึ่งตอนนั้นตนก็กำลังเคลิ้มหลับไปแป๊บเดียวก็โดนเด็กเตะตนตกใจตื่นก็เห็นเด็กผมจุกอายุ 5-6 ขวบ มีผ้าสีเหลืองผูกจุก ซึ่งตนทราบทันทีว่าเป็นไอ้ไข่ ตนก็ไม่ได้หวาดกลัวแต่อย่างใด เพราะที่ผ่านมามีไอ้ไข่ก็มักจะมาหยอกล้อตนเป็นประจำ ส่วนตนก็จะเข้าไปกอดรูปแกะสลักไอ้ไข่ บางครั้งก็ทำท่าดีเข้าไปใส่ หรือ ตีกัน หยิกตบตรงนั้นตรงนี้อยู่แทบทุกวัน บางครั้งถึงขั้นเขกหัวไอ้ไข่ก็มี เพื่อนกันหยอกล้อเล่นๆ เป็นประจำอยู่แล้ว บางครั้งตนก็พูดกับไอ้ไข่ว่า “มาแกล้งทำไม จะนอนพักสักหน่อย ก่อนนอนก็ช่วยดูแลเก็บเงินให้อยู่มาแกล้งทำไม” แล้วก็ลุกขึ้นไปที่รูปปั้นไอ้ไข่และเอาฝ่ามือตีกันเบาๆ และกล่าวว่า “คราวหน้าอย่าทำแบบนี้ อย่าแกล้งอีกนะ” ป้าจิว ยังเล่าต่อว่า เมื่อประมาณ 30 มาแล้ว ขณะนั้นตนยังสาวๆ อยู่ ช่วงนั้นทหารพรานก็เข้ามาตั้งค่ายในวัดเจดีย์ประมาณ 60-70 คน มีรถบรรทุก 10 ล้อของทหารเข้ามาจอดด้วย โดยมีทหารพรานผูกเปลนอน บางคนก็นอนตามใต้โคนต้นไม้ เช่น ต้นมังคุด และ ปรากฏการณ์เกี่ยวกับขอได้ไหว้รับ คือ เหตุการณ์ที่บนบานเรื่องเกี่ยวกับโชคลาภต่อผู้มาบนกับไอ้ไข่วัดเจดีย์ จากข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐออนไลน์ ที่ว่า “ไอ้ไข่วัดเจดีย์ เมืองคอนให้โชค ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านถูกหวยรวย 12 ล้าน” (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตำบลทองเนียน อำเภอนมจันทน์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เดินทางมาร่วมงานวัดเจดีย์ และได้บนต่อไอ้ไข่วัดเจดีย์ว่าถ้าหากถูกรางวัลที่ 1 จะทำรูปปั้นอาจารย์สหัส (พระครูไพโรจน์คณาภิบาล) อดีตเจ้าคณะอำเภอนม วัดจันทน์ธาตุทวาราม และจะมาแก้บนไอ้ไข่ที่วัดเจดีย์ด้วยการทำบุญ จนกระทั่งถูกสลากกินแบ่งรัฐบาล รางวัลที่ 1

จำนวน 12 ล้านบาทในวโรววันที่ 16 พฤศจิกายน 2562 จากตัวอย่างทำให้เห็นถึงผู้ที่มีศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของไอ้ไข่วัดเจดีย์ และการได้วัตถุมงคลไอ้ไข่ไปบูชาและขอบบนานจนประสบผลสำเร็จเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ ตลอดจนจากปรากฏการณ์และประสบการณ์ของคนเข้ามาสัมผัสและสักการบูชาไอ้ไข่วัดเจดีย์ นอกจากความศักดิ์สิทธิ์และความศรัทธาที่เชื่อว่าจะได้สมดังปรารถนาแล้วนั้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดจากรูปแบบการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบของวัดเจดีย์ในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านการประชาสัมพันธ์ การตลาด การใช้สื่อในช่องทางต่างๆ และการบริหารจัดการภายในวัดอย่างเป็นระบบโดยยึดโยงกับฐานความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อกุมารเทพ ไอ้ไข่วัดเจดีย์ ซึ่งทำให้เกิดมิติการพัฒนาต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน การท่องเที่ยว การค้าการลงทุนในท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากกระบวนการจัดการความเชื่อและความศรัทธาทงด้านวัฒนธรรม คือ การจัดการความเชื่อจึงมีงั่นตบสนองความเชื่อความศรัทธาของคนในชุมชนเป็นสำคัญ ใน การอำนวยความสะดวกตามขั้นตอนของกระบวนการทางพิธีกรรมมีบรรยากาศความขลังตามที่กลุ่มความเชื่อ และมีความศรัทธา เกิดความพึงพอใจประทับใจ รู้สึกเป็นมงคลแก่ชีวิต (ลัญจกร นิลกาญจน์, 2561) ดังนั้น มิติทางด้านพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับไอ้ไข่วัดเจดีย์มีความยึดโยงกับความเป็นสมัยใหม่ทั้งทางด้านการบริหารจัดการวัด การจัดการความศรัทธา และผนวกรวมกับความเป็นสมัยใหม่และระบบทุนนิยมในท่ามกลางกระแสความไหลบ่าเข้ามาของยุคการสื่อสารไร้พรหมแดนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าจึงเกิดปรากฏมีขึ้นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีพัฒนาการการสร้างวัตถุมงคลไอ้ไข่เด็กวัดเจดีย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 จนถึงปี พ.ศ. 2562 ในปัจจุบัน ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 แสดงเหรียญไอ้ไข่ เด็กเจดีย์ รุ่นแรก พ.ศ. 2526

ภาพประกอบ 2 วัตถุมงคลไอ้ไข่ใต้กวัดเจดีย์ พ.ศ. 2562

ไอ้ไข่วัดเจดีย์ ความเป็นสมัยใหม่กับกระบวนการกลายเป็นสินค้า

ในยุคโลกาภิวัตน์ท่ามกลางความเชื่อวาทกรรมทางการพัฒนาโดยเน้นเรื่องทุนนิยมเป็นกระแสหลัก ซึ่งได้ผนวกรวมทั้งทางด้านวัตถุและวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกันและให้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของทุนนิยมตะวันตก ทั้งทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารไร้พรมแดน และวัฒนธรรมสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้มีผลกระทบต่อความรู้ความเชื่อแบบชาวบ้านดั้งเดิม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555) กล่าวไว้ว่าความรู้ชาวบ้านเป็นความรู้ที่มีความเป็นพลวัตมีลักษณะเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวตลอดเวลาอยู่กับเงื่อนไขสถานการณ์ที่เป็นทั้งความทรงจำทางสังคมในเชิงคุณค่าและเป็นเสมือนพื้นที่ทางวัฒนธรรมหรือเวทีทางสังคมเพื่อให้กลุ่มชนในสังคมสามารถสร้างสรรค์ เรียนรู้ ตีความใหม่ แลกเปลี่ยนและผสมผสานกับความรู้ต่างๆ ตลอดจนการผนวกรวมความเชื่อและพิธีกรรมกับการเป็นสมัยใหม่เข้าด้วยกันจนแยกกันไม่ออก ซึ่งสภาพสังคมไทยเป็นสังคมพุทธ-ไสยที่ขึ้นอยู่กับอำนาจทุนนิยมและวัตถุนิยมวัดต่างๆ ใช้การตลาดเข้ามาส่งเสริมโฆษณาสรรพคุณโดยไม่มีการจำกัดขอบเขตทำให้วัตถุมงคลเป็นตลาดสินค้าขนาดใหญ่ที่มีการซื้อขายปั่นราคา เก่งกำไร บรรยายสรรพคุณเกินจริง ยิ่งไปกว่านั้นวัตถุมงคลเหล่านี้ยังได้รับความนิยมในหมู่ชาวต่างชาติโดยเฉพาะ ชาวจีน ชาวสิงคโปร์ ชาวมาเลเซีย จนกลายเป็นสินค้าที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาซื้อและเข้าร่วมในการปลุกเสก (ศิราพร ณ ถลาง , 2558) นอกจากนั้นในมิติ

ทางวัฒนธรรมวัตถุมงคลเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีวัฒนธรรมฝังตัวอยู่ 5 ประการ ได้แก่ ความเชื่อในวัตถุมงคลว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในผู้สร้างวัตถุมงคล ความเชื่อและพิธีกรรมในการสร้างวัตถุมงคล เรื่องเล่าหรือนิทานประกอบวัตถุมงคลและพิธีกรรมในการบูชา (การใช้) วัตถุมงคล เพื่อประสิทธิผล วัตถุมงคลที่ผลิตขึ้นในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงสร้างขึ้นจากคติชนประเภทนิทานผสมผสานกับความเชื่อ ความหลากหลายของวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่นี้มีส่วนในการเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุมงคล ขณะเดียวกันก็มีส่วนใน การลดทอนคุณค่าของวัตถุมงคลด้วยเช่นกัน (สุภัญญา สุจนายา, 2556) ทุกอย่างเชื่อมโยงซึ่งกันและกันมิใช่สำคัญหรือศักดิ์สิทธิ์เฉพาะตัววัตถุมงคลนั้น ประกอบกับบริบทของไอ้ไข่ วัดเจดีย์ ได้มีชุดความรู้ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าที่เป็นความรู้ของชาวบ้าน และผูกโยงกับความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อทางศาสนาพุทธ เช่นเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่ทวด เรื่องเล่าเกี่ยวกับการเป็นเด็กวัด และเรื่องเล่าเกี่ยวกับวิญญานศักดิ์สิทธิ์ เรื่องเล่าเกี่ยวกับการปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับคาถาอาคม อย่างเช่น นายเที่ยง เมืองอินทร์ (เที่ยง หักเหล็ก) และ(ขุนพันธรักษ์อิสเรช) เป็นต้น เริ่มตั้งแต่กระบวนการสร้างพื้นที่ ความหมายที่เกี่ยวกับที่มาดั้งเดิม การสร้างตัวตนขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือชุมชนสังคมชาวบ้านในรอบพื้นที่ เช่น ตำนานเกี่ยวกับการบนบานสานกล่าว เรื่องสัตว์เลื้อยของชาวบ้านหรือสิ่งของที่หายไป และเมื่อได้มาบนกับไอ้ไข่วัดเจดีย์ก็จะได้คืน จนกระทั่งการสร้างเหรียญเป็นรูปไอ้ไข่ เด็กวัดเจดีย์รุ่นแรก ปี พ.ศ.2526 และมีวัตถุมงคลชนิดต่างๆออกมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นผ้ายันต์ รูปแกะสลัก รูปเหรียญ รูปหล่อชนิดต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดการผลิต การสร้างมูลค่า คุณค่า จนกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง คำว่า กระบวนการกลายเป็นสินค้า (commodification) เป็นคำที่นักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม (เอกจิตรา คำมีศรีสุข, 2551) กล่าวว่า กระบวนการแปรสินค้าด้วยการสร้างวัฒนธรรมให้เป็นทุน สามารถทำได้โดยผ่านกระบวนการแปรเป็นสินค้า (Commodification) ซึ่งก็คือ การนำเอาวัฒนธรรมที่เป็นแนวคิด คติ ความเชื่อ ประเพณี ฯลฯ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม โดยการนำวัฒนธรรมเหล่านั้นมาฝังตัวเข้าไปในวัตถุหรือวิถีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ สามารถสัมผัส ด้วยอายตนะทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ซึ่งในขั้นตอนนี้วัตถุหรือการปฏิบัติอาจจะยังไม่มีต้นทุนทางเศรษฐกิจ ราคา หรือมูลค่าการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมดก็ได้โดยมีระบบทุนนิยมที่จะทำหน้าที่คัดเลือกวัฒนธรรมที่ได้รับการจัดให้เป็นรูปธรรมบางชุดที่เป็นที่ต้องการเพื่อการบริโภค หรือสามารถกระตุ้นให้เกิดความต้องการบริโภคได้ในอนาคตนำมาแปรเป็นสินค้าด้วยการกำหนดมูลค่าการแลกเปลี่ยน

(Price or Exchange Value) ด้วยหลักอุปสงค์และอุปทาน ดังนั้น วัตถุหรือวิถีการปฏิบัติที่มีการฝังตัวของวัฒนธรรม เมื่อผ่านกระบวนการแปรเป็นสินค้านี้แล้ว จึงเกิดค่าใหม่ของวัตถุว่า “สินค้าและบริการ” และเรียกวัฒนธรรมที่ฝังตัวผ่านสินค้าหรือบริการ เหล่านั้นว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” กระบวนการแปรเป็นสินค้านี้มีศักยภาพทำให้ทุนวัฒนธรรมเติบโตได้ เนื่องจากการทำให้วัฒนธรรมอันเป็นแนวคิด คติ ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งยากแก่ความเข้าใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลต่างถิ่น เพราะมีลักษณะเป็นนามธรรม เมื่อนำวัฒนธรรมมาทำให้เป็นทุนวัฒนธรรมที่ฝังตัวในสินค้าหรือบริการ จะทำให้วัฒนธรรมได้แผ่ขยายแนวคิด เกิดการแปลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นหรือระหว่างประเทศได้ดีและง่ายยิ่งขึ้น และทำให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เห็นการเปลี่ยนแปลงของการปรับตัวทางศาสนาด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระไพศาล วิสาโล (พระธรรมปิฎกและคณะ, 2552) ได้กล่าวถึง พลวัตของศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การปรับตัวของศาสนากับบริโณคนิยมมีลักษณะสำคัญคือ 1) เน้นคุณค่าแบบวัตถุนิยม มุ่งสนองความต้องการทางวัตถุเช่น ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ร่ำรวย 2) สัญลักษณ์และบริการทางศาสนาถูกแปรเป็นสินค้า โดยผู้ซื้อหวังว่าจะได้รับโชคหรือรางวัลจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เงินกลายเป็นอุปกรณ์สำคัญในทางการบรรลุความต้องการทางศาสนาหรือเพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนา 3) ความรวดเร็วทันใจ พิธีกรรมทางศาสนาจะถูกย่อให้กระชับสั้นใช้เวลาไม่นานและมีความสะดวกเพิ่มมากขึ้น 4) ลักษณะปัจเจกนิยม คือสนองความต้องการของปัจเจกบุคคลโดยไม่คำนึงถึงว่า หากสนองความต้องการดังกล่าวแล้วจะส่งผลกระทบต่อผู้อื่นหรือส่วนรวมอย่างไรบ้าง ดังนั้น ความเป็นสมัยใหม่ของไทย แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนมีปรากฏแฝงอยู่เพราะสังคมมีแกนในเป็นสังคมแบบชุมชน ชุมชนเป็นสถาบันของผู้คนจำนวนมากที่สุดตลอดมา ดำรงอยู่ข้างในสังคมและวัฒนธรรมไทยข้ามยุคสมัยของประวัติศาสตร์ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2557) และบริบทของกระบวนการสร้างความหมาย พื้นที่ และการจัดการความศรัทธาและความเชื่อบนฐานวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับไอ้ไข่วัดเจดีย์ มีการผนวกรวมกับความเป็นสมัยใหม่กับกระบวนการกลายเป็นสินค้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

บทสรุป

ปรากฏการณ์ของไอ้ไข่วัดเจดีย์นั้น ผู้เขียนพยายามศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ในมุมมองเชิงวิชาการเกี่ยวกับประวัติการเข้ามาของการนับถือผี ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อมโยงกับบริบทเชิงพื้นที่ เรื่องเล่าชุมชน ตำนานของไอ้ไข่วัดเจดีย์ และ

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่ทางจิตวิญญาณซึ่งมีความผูกโยงกับความเชื่อและพิธีกรรม การแก้บน การขอ
 ได้ไหว้รับ สัญลักษณ์ของสิ่งของในการแก้บน ตลอดจนถึงกระบวนการกลายเป็นสมัยใหม่และการ
 กลายเป็นสินค้าท่ามกลางกระแสของสังคมยุคปัจจุบันที่เน้นความเป็นวัตถุนิยม บริโภคนิยม ซึ่ง
 ผู้เขียนมีมุมมองเชิงวิชาการว่า ไอ้ไข่วัดเจดีย์มีเรื่องเล่าประวัติที่มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อดั้งเดิม
 ของคนไทย คือความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผี พิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ผนวกรวมกับ
 หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และวิเคราะห์กับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์
 ศาสนา พื้นที่ทางจิตวิญญาณ ความเป็นสมัยใหม่และกระบวนการกลายเป็นสินค้า เพื่อให้เห็นถึง
 ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวกับกระบวนการ ที่มา การสร้างสัญลักษณ์ พิธีกรรม ความเชื่อและ
 การจัดการความศรัทธาบนฐานของวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เกี่ยวข้องกับไอ้ไข่วัด
 เจดีย์ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ พิธีกรรมการบนบานสานกล่าว ขอได้ไหว้รับ การสร้างวัดถุ่มงคล การ
 แก้บน พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่ทางจิตวิญญาณ นำไปสู่กระบวนการกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- คมกฤษ อู่ยเต็กเค่ง. (2561). เทวนิยมอินเดีย : เส้นทางและปรากฏการณ์ในสังคมไทย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University* 10,2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2561) : 1582
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2557). **ความเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.
- ชัยวัฒน์ ศรีแก้ว. (2560). **ภูมิถิ่นแผ่นดินนคร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประยูรการพิมพ์.
- ธวัชรรัตน์ พรหมวิเศษ. (2562). **ตำนาน "ไอ้ไข่วัดเจดีย์" กับกระบวนการทำให้ศักดิ์สิทธิ์**. *วารสาร รุสมีแล*.ปีที่ 40 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2562.
- ธีระพงษ์ มีไธสง. (2560). **ผีกับพุทธ การผสมผสานทางความเชื่อ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อินทนิล.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2556). **นานมาแล้ว มีเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา เลิศไกร. (2562). **การจัดการนวัตกรรมการพัฒนาองค์กร**. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช*, 8 (6).
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2544). **ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือ ศาสนาพุทธในภาคใต้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2562). **นวัตกรรมทางสังคมและการเรียนรู้ ของแรงงานข้ามชาติมอญในประเทศไทย**. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระธรรมปิฎก และคณะ. (2552). **วิถีชุมชน. หนังสือ สุ จิ ปุ ลิ 5**. กรุงเทพมหานคร : สันติศิริการพิมพ์.
- พิเชษฐ แสงทอง. (2562). **จาก “จตุคามรามเทพ” ถึง “ไอ้ไข่” จากการพึ่งอำนาจรัฐ สู่อำนาจราษฎร**. *วารสารรุสมีแล ปีที่40 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2562*.
- ลัญจกร นิลกาญจน์. (2561). **วัฒนธรรมความเชื่อกับการจัดการศรัทธาของชุมชน**. *วารสารนาคนบุต*.ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2561.

ศศลักษณ์ ทองขาว. (2561). ความเชื่อทางจิตวิญญาณทวดที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น.

กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2560). พุทธศาสนากับความเชื่อในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มุลนิธิเล็ก- ประไพ วิริยะพันธุ์.

ศิราพร ณ ถลาง. (2558). เรื่องเล่าพื้นบ้านไทย ในโลกที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร : หจก. ภาพพิมพ์.

สุกัญญา สุขฉายา. (2556). ทนวัฒนธรรมกับวัตถุมงคลในปัจจุบัน. วารสารอักษรศาสตร์ ปีที่ 42 ฉบับที่ 2 (2013): กรกฎาคม - ธันวาคม 2556.

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2555). เจ้าที่ผีป่วน พลวัติของความรู้ชาวบ้าน อำนาจและตัวตนของคนท้องถิ่น. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เอกจิตรา คำมีศรีสุข. (2551). ความสัมพันธ์ของทุนวัฒนธรรมกับทุนนิยม:กรณีศึกษาการประกวดนางสาวไทย พ.ศ. 2477 - 2549. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Lefebvre, Henri. (1990). *The Production of Space*. Malden, Massachusetts : Blackwell Publishers (Translated by Donald Nicholson-Smith).

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ประวัติวัดเจดีย์ ไช้โต้วัดเจดีย์. (2562). สืบค้น 26 พฤศจิกายน 2562
จาก <http://www.aikai-dekwatjadee.com/ProfileLJ2.aspx>.

ไทยรัฐออนไลน์. (2562). “ไฉ้โต้วัดเจดีย์” แผลงฤทธิ์ทำผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านถูกหอย 12 ล้าน.
สืบค้น 26 พฤศจิกายน 2562
จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/south/1705865>

ไทยรัฐออนไลน์. (2562). เปิดตัว ป้าจ๊ว เพื่อนซี้ "ไฉ้โต้วัดเจดีย์" เล่าปฎิหาริย์ "กุมารเทพ".
สืบค้น 26 พฤศจิกายน 2562
จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1571026>

ผู้เขียน

อาจารย์บุญยิ่ง ประทุม

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ 4 ตำบล ท่าจั่ว อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80280

E-mail : baocd12@gmail.com